

LOPPI

Vojakkala Aurinkovoimapuistoalueen arkeologinen inventointi 2024

Tilaaaja:
Nosto Consulting Oy

Toteuttaja:
Heilu Oy

LOPPI Vojakkala

Aurinkovoimapuistoalueen arkeologinen inventointi 2024

Tiivistelmä

Lopen Vojakkalaan on suunnitteilla uusi aurinkovoimapuisto, johon kuuluu neljä erillistä aluetta. Hanketta valmisteleva Nosto Consulting Oy tilasi alueiden arkeologisen inventoinnin Heilu Oy:ltä. FM arkeologi Sinikka Kärkkäinen teki inventoinnin maastotyöt 30.7.2024. Hankealueita ei ollut aikaisemmin inventoitu arkeologisesti eikä niiden alueilta tunnettu muinaisjäännöskohteita. Inventoinnissa havaittiin yksi uusi kiinteä muinaisjäännös, hiilimiilu, ja yksi muuksi kulttuuriperintökohteeksi määritelty rajamerkki.

Kartta 1. Inventoitavat alueet (rajattu sinisellä) sijoittuvat Vojakkalan luoteispuolelle. MK 1: 150 000.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
2. Inventointialueen perustietoja	4
3. Tutkimusmenetelmät.....	10
3.1. Esityöt	10
3.2. Maastotyöt ja raportointi.....	10
4. Havainnot	11
5. Yhteenveto	13
6. Arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet.....	14
Kiinteä muinaisjäänös	14
1. Kalattomannummi.....	14
Muu kulttuuriperintökohde	17
2. Tuomenoja.....	17
Lähteet.....	19

Arkistotiedot

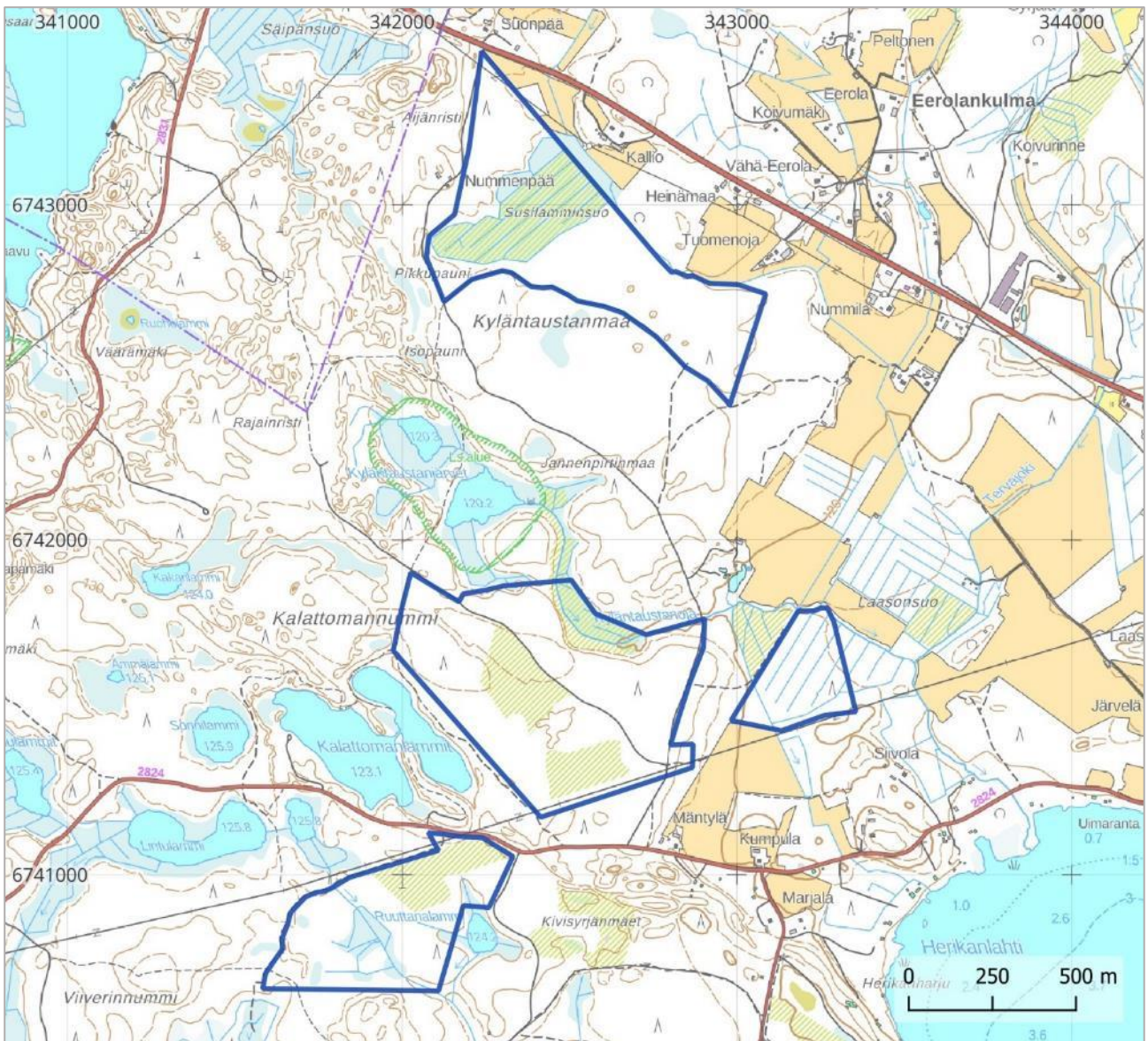
Tutkimustyyppi:	Arkeologinen inventointi
Tutkimuksen tekijä:	Heilu Oy/ FM Sinikka Kärkkäinen
Kenttätöaika:	30.7.2024
Tutkimusten rahoittaja:	Nosto Consulting Oy
Alueen aikaisemmat tutkimukset:	-
Taustakartat:	Maanmittauslaitoksen karttakuvapalvelu (WMTS) 07-08/2024
Käytetty koordinaatisto:	ETRS-TM35FIN, korkeus N2000

Kansikuva: Ruuttanalammen pohjoispuolinen alue. Kuvattu länteen.

Raportin kuvat: Sinikka Kärkkäinen

1. Johdanto

Nosto Consulting Oy valmistelee uutta aurinkovoimapuistoa Lopen Vojakkalaan. Hankealue koostuu neljästä erillisestä alueesta, joiden yhteiskoko on noin 100 hehtaaria. Alueet sijoittuvat Vojakkan luoteispuolelle, Kaartjärven ja Pääjärven väliselle asumattomalle talousmetsäalueelle. Alueiden arkeologinen inventointi tilattiin Heilu Oy:ltä ja se toteutettiin heinä-elokuun 2024 aikana.

Kartta 2. Yleiskartta. Inventointialueiden rajausta sinisellä. MK 1: 20 000.

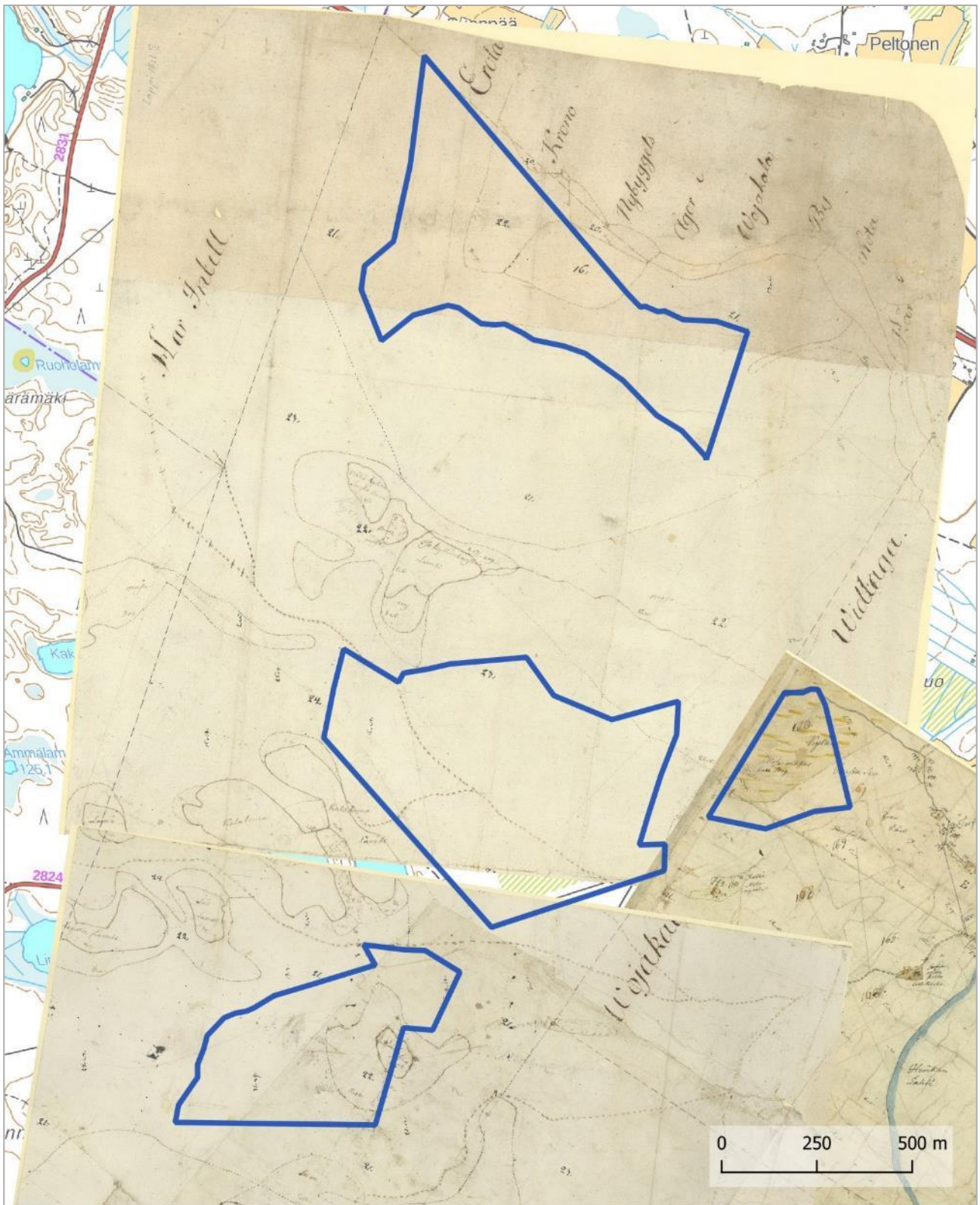
2. Inventointialueen perustietoja

Aarni Erä-Esko on tehnyt Lopen pitäjän ensimmäisen, rautakautisten kohteiden, inventoinnin vuonna 1950. Seuraava yleisinventointi on tehty Jyri Saukkosen toimesta vuonna 1982 ja esihistoriallisten muinaisjäännösten inventointi Timo Jussilan toimesta vuonna 2000. Lisäksi hankealueiden läheisyydessä on tehty Vojakkalan ohi kulkevan voimajohtolinjan inventointi vuonna 2008 (Vesa Laulumaa) ja Pääjärven länsipuolella on inventoitu vuonna 2013 (Timo Jussila). Aikaisemmista tutkimusraporteista ei käy ilmi, onko aurinkovoimapuiston hankealueilla liikuttu arkeologien toimesta. Alueilta tai niiden välittömästä läheisyydestä ei tunneta arkeologisia kohteita. Lähimmät tunnetut arkeologiset kohteet sijaitsevat Kaartjärven rannassa, noin 500 metriä hankealueista kaakkoon. Vojakkalan kylä (1000019818), joka on mahdollinen muinaisjäännös, sijaitsee noin 1,5 kilometriä hankealueiden itäpuolella.

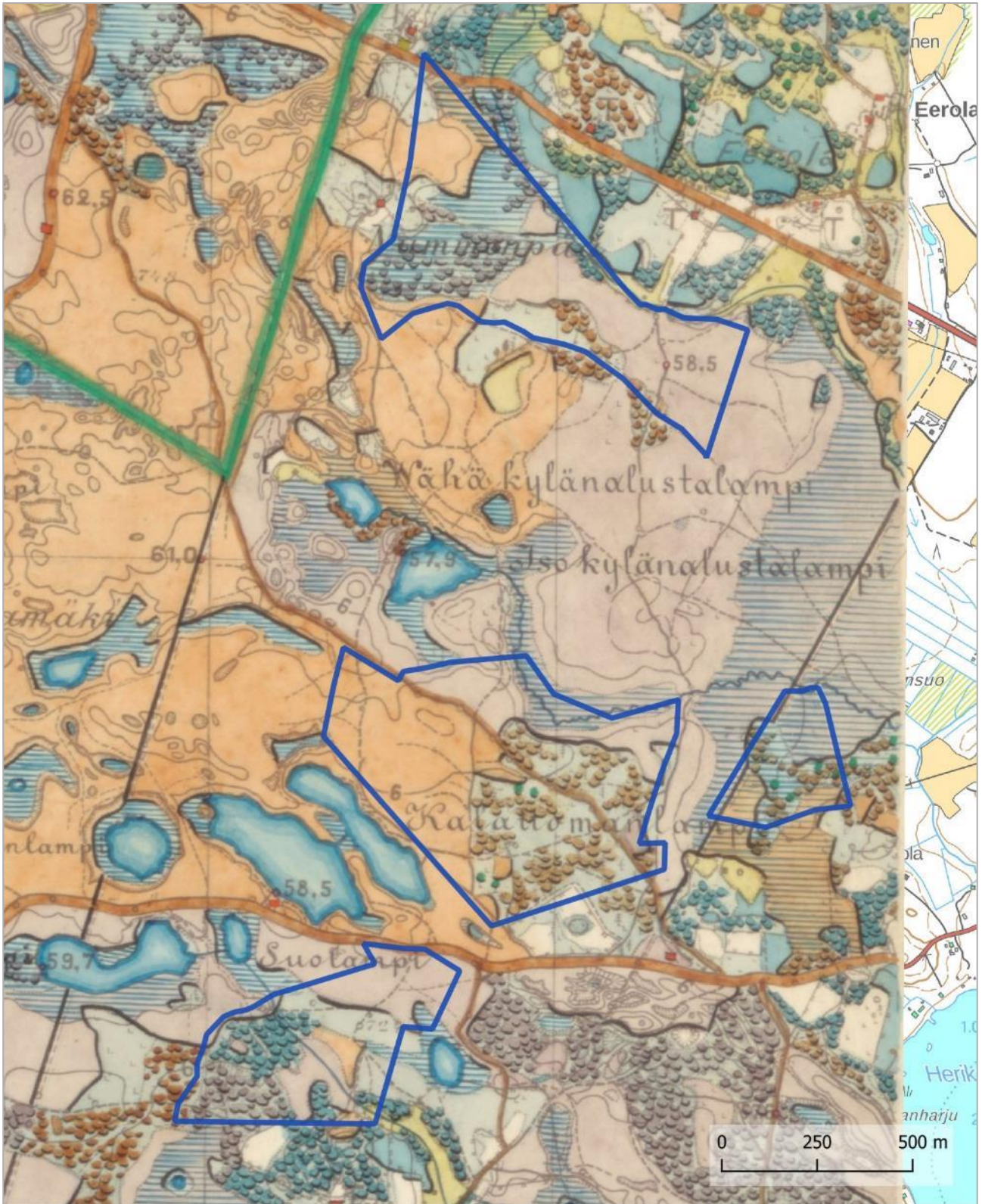
Jussilan (2000) mukaan Lopen vesistöt ovat kuroutuneet muinaisesta Itämerestä Yoldiamerivaiheen alkupuoliskon aikana, mutta sen jälkeinen vesistöhistoria ei ole kovin hyvin tiedossa. Pienet järvet ovat saaneet nykyisen muotonsa melko varhain, sillä suurin osa Lopen kivikautisista kohteista sijaitsee nykyisten rantojen läheisyydessä. Lopen alueelta tunnetaan runsaasti myös rautakautisia kohteita, joista lähimmät sijaitsevat Kaartjärven itärannalla, reilun kolmen kilometrin päässä hankealueista.

Historiallisella ajalla hankealueet ovat kuuluneet Heinon talon maihin. Heino on sijainnut alueiden eteläpuolella (nykyinen Vähä-Heinu). Hankealueita kuvaavissa vanhoissa kartoissa alueet ovat asumatonta takametsää. 1800-luvun kartoissa pohjoisimman hankealueen länsi- ja luoteispuolella on torppa-asutusta (Suonpää ja Nummenpää).

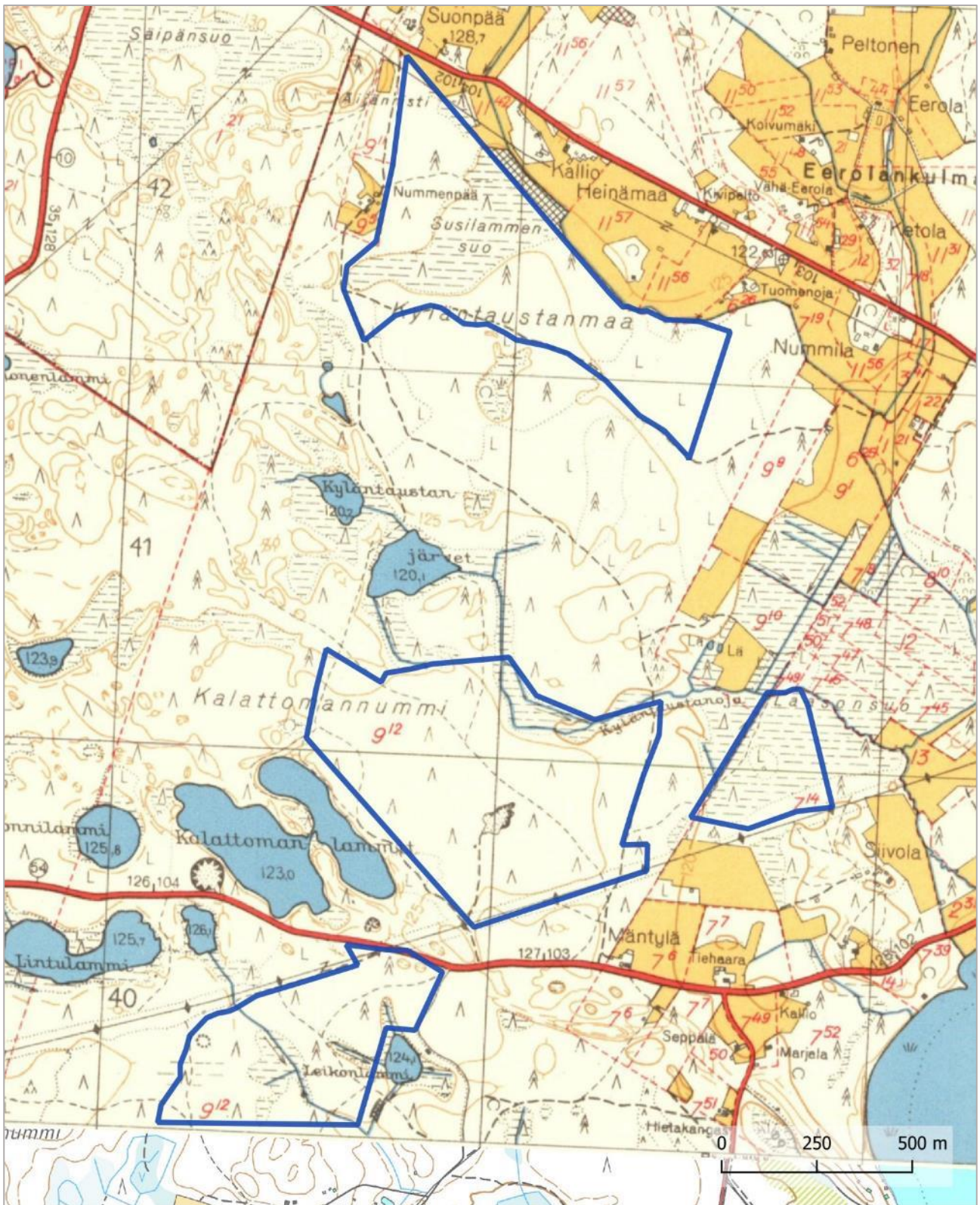
GTK:n maaperäkartan mukaan maaperä hankealueilla on pääosin hiekkaa tai hiekkamoreenia. Itäisimmän hankealueen maaperä on turvetta.

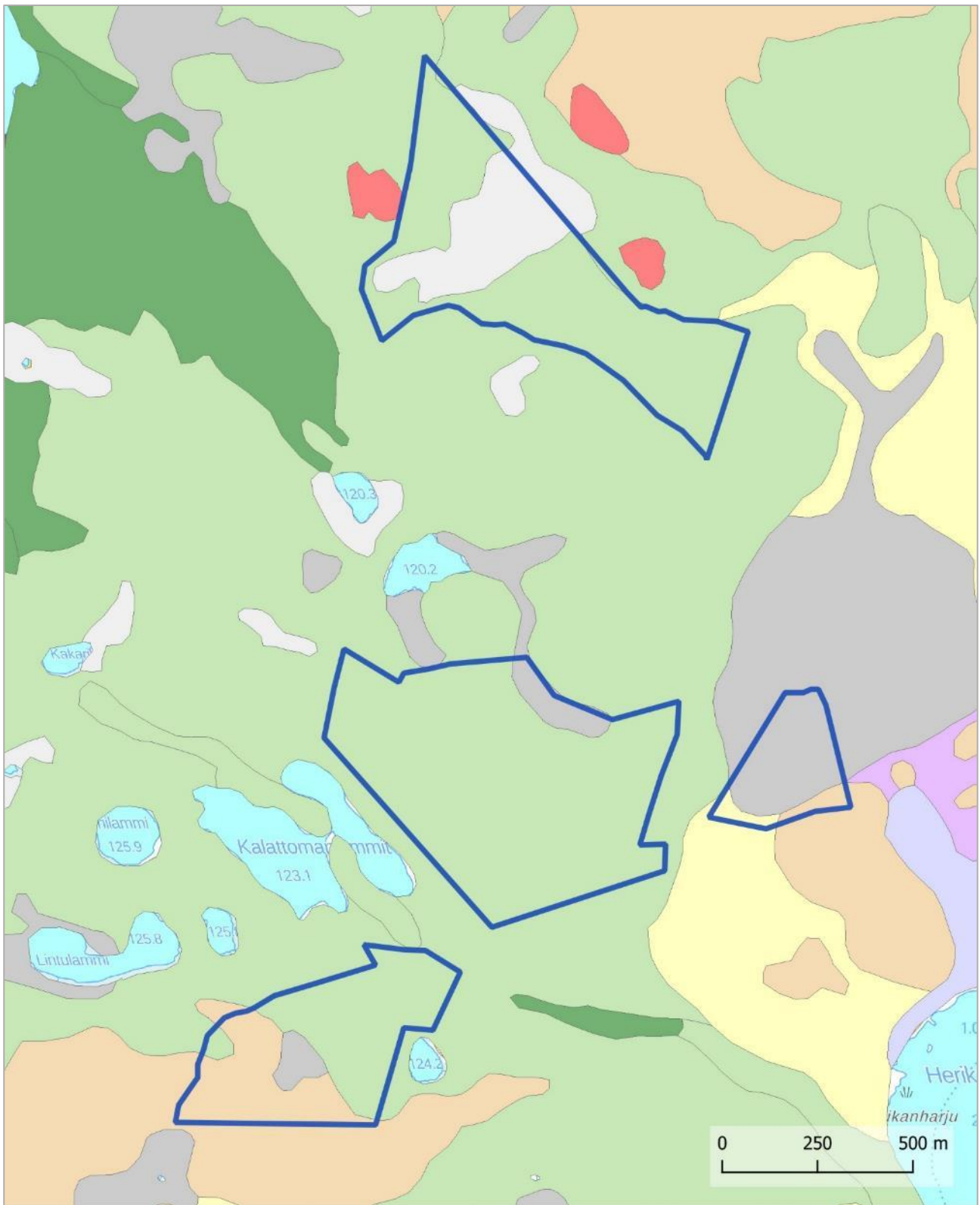
Kartta 3. Hankealueet 1700-luvun toimeenpanokartoilla.

Kartta 5. Hankealueiden rajausta vuoden 1882 senaatinkartalla.

Kartta 6. Hankealueet vuoden 1959 peruskartalla.

Kartta 7. Hankealueet GTK:n maaperäkartalla. Vihreä alue on hiekkaa, oranssi hiekkamoreenia ja harmaa turvetta.

3. Tutkimusmenetelmät

3.1. Esityöt

Inventoinnin esitöiden aikana käytiin läpi Vojakkalan alueen historialliset kartat 1700–1900-luvuilta. Karttoja haettiin Kansallisarkiston ja Maanmittauslaitoksen arkistoista. 1900-luvun peruskartat haettiin Maanmittauslaitoksen Vanhat painetut kartat-sivustolta. Kaikki vanhat kartat asemoitiin nykykartan päälle QGIS-ohjelmalla, joka mahdollisti karttojen vertailun. Vanhoista kartoista tarkasteltiin arkeologisesti mielenkiintoisia kohtia, kuten vanhojen asuinpaikkojen sijainteja ja historiallisten rajalinjojen kulkua.

Esitöiden aikana selvitettiin myös lähistöllä tehty arkeologiset tutkimukset sekä lähialueen tunnettujen arkeologisten kohteiden tiedot. Aineistoja haettiin Museoviraston ylläpitämästä Kulttuuriympäristön palveluikkunasta (www.kyppi.fi). Alueelliselta vastuumuseolta tiedusteltiin mahdolliset uudet irtolöydöt tai muut ilmoitukset, joita ei ollut. Esitöiden aikana käytiin läpi myös Maanmittauslaitoksen rinnevarjoste-aineisto sekä varjostettu korkeusmalli arkeologisesti mielenkiintoisten maastonmuotojen, kuten elinkeinohistoriallisten kohteiden, havaitsemiseksi. Tarkempaa 5 p laserkeilausaineistoa ei ollut saatavilla inventointia valmisteltaessa (07/2024).

3.2. Maastotyöt ja raportointi

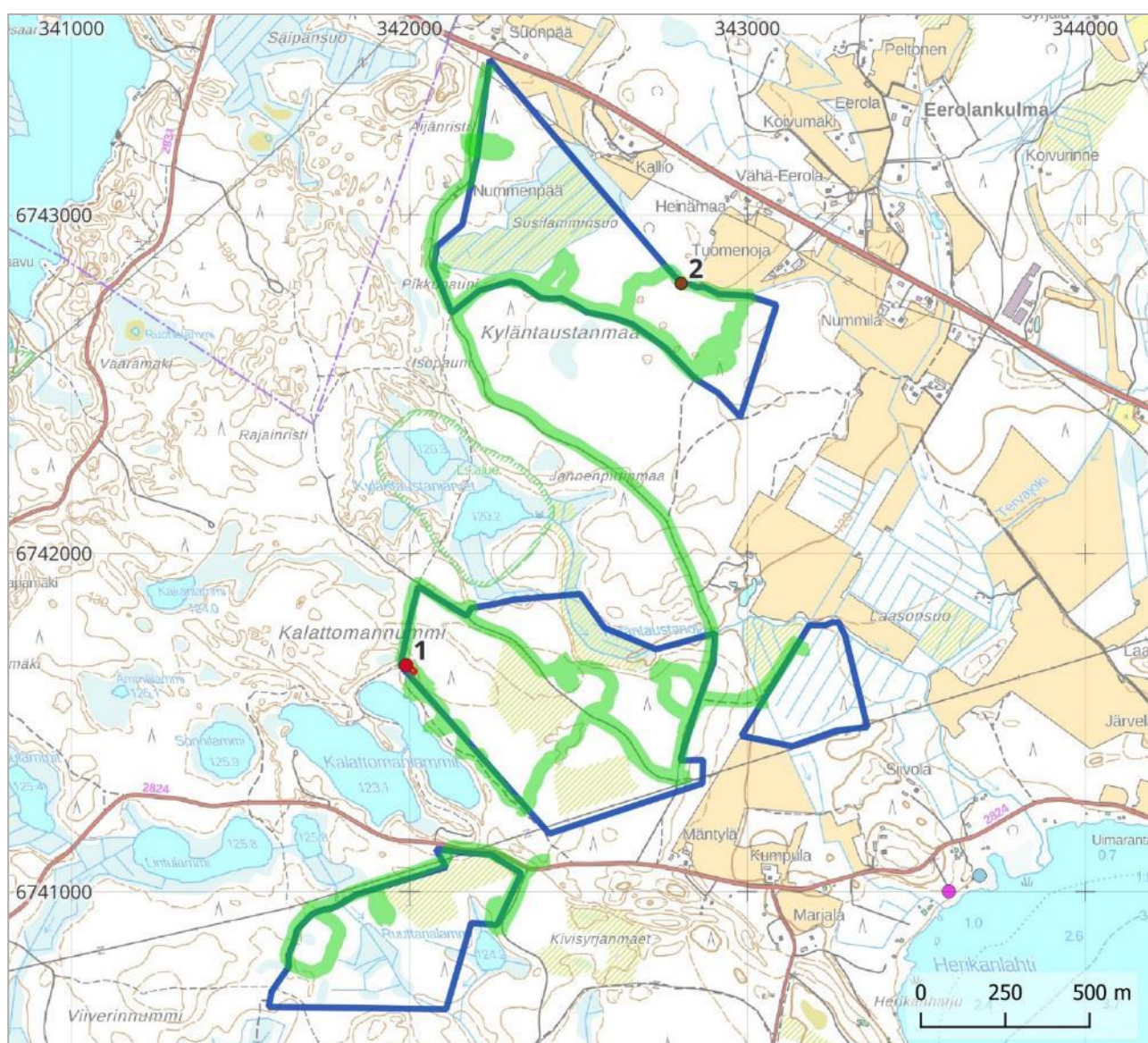
FM arkeologi Sinikka Kärkkäinen teki hankealueiden maastotyöt 30.7.2024. Alueelta tarkastettiin jalkaisin kaikki esitöissä vanhoista kartoista ja rinnevarjosteesta havaitut kohteet ja anomaliat. Samalla tehtiin silmämääräistä havainnointia ja potentiaaliselta vaikuttaviin maastonkohtiin tehtiin pieniä lapionpistoja. Kalattomanlammen hiekaista rantavyöhykettä käytiin läpi kivikautta silmällä pitäen. Inventoinnissa tehty havainnot dokumentointiin valokuvin ja muistiinpanoin. Havaintojen sijainnit sekä kuljetut reitit tallennettiin käsiGPS-paikantimella (Garmin Montana 680, tarkkuus +/- 5–10 m).

Inventointiraportti laadittiin elokuussa 2024. Maastossa havaituille kohteille määriteltiin aluerajaus inventointihavaintojen mukaan. Raporttiin liittyvät kartat piirrettiin puhtaaksi käyttäen QGIS-paikkatieto-ohjelmistoa. Inventointiin liittyvät valokuvat ja raportin alkuperäiskappale tallennettiin Heilu Oy:n arkistoon Tampereelle.

4. Havainnot

Maastotöiden tuloksena hankealueilta havaittiin kaksi uutta arkeologista kohdetta, yksi kiinteä muinaisjäännös, mahdollinen hiilihauta (raportin kohde 1) ja yksi muu kulttuuriperintökohde, historiallisen ajan rajamerkki (kohde 2).

Kalattomanlammen koillispuolella on selkeä vanha rantaterassi ja sen päällä tasaista hyvää hiekkamaata. Aluetta tarkasteltiin kivitörmien havaintojen varalta, mutta mitään kivikautteen viittaavaa ei havaittu. Iso osa keskimmäisestä hankealueesta on viime vuosikymmenen aikana hakattua ja uudelleenistutettua talousmetsää ja maaperä on laikutuksen sekoittamaa. Muilla alueilla metsät ovat eri-ikäistä mäntymetsää.

Kartta 8. Inventoinnissa havaitut kohteet ja maastossa kuljetut reitit. MK 1: 20 000.

Kuva 1. Kalattomanlammen koillispuolella maasto on tasaista mäntymetsäaluetta. Kuvattu luoteeseen.

Kuva 2. Suurin osa keskimmäisen hankealueen maastosta on nuorta, tiheäkasvuista taimikkoa.

Kuva 3. Keskimmäisen hankealueen keskiosissa on 1900-luvulla käytössä ollut hiekanottoalue. Kuvattu koilliseen.

5. Yhteenveto

Heilu Oy:n FM arkeologi Sinikka Kärkkäinen teki Lopen Vojakkalaan suunnitellun aurinkovoimapuistoalueen arkeologisen inventoinnin heinä-elokuussa 2024. Hankealueilta ei tunnettu arkeologisia kohteita ennen inventointia. Maastotöiden tuloksena havaittiin kaksi uutta arkeologista kohdetta, kiinteä muinaisjäännös (hiilimiilu) ja muu kulttuuriperintökohde (rajamerkki).

Pälkäneellä 8.8.2024

Sinikka Kärkkäinen
Heilu Oy

6. Arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet

Kiinteä muinaisjäännös

1. Kalattomannummi

Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde

Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut

Ajoitus: ajoittamaton

Koordinaatit: N 6741669 E 341990 z 126–127 m mpy

Koordinaattiselite: pienemmän kuopan sijainti, GPS maastomittaus

Inventointihavainnot 2024:

Kalattomanlammen pohjoispuolella, vanhan rantaterassin päällä havaittiin noin metrin halkaisijaltaan oleva pyöreä, v:n muotoinen kuoppa, jonka syvyys on noin 40 cm. Turpeen alla havaittiin muutama sentti punertavaa hiekkaa ja sen alla noin 6 cm:n kerros nokista hiekkaa. Tästä noin 25 metriä kaakkoon sijaitsee soikeahko ja loivareunainen kuoppa, jonka koko on noin 1 x 2,5 metriä ja syvyys noin 35 cm. keskelle tehdyssä lapionpistossa havaittiin sekoittunutta, hieman noensekaista hiekkaa noin 10 cm:n syvyydeltä. Havaintojen perusteella kyseessä voi olla pienimuotoiset hiilihaudat, mutta tarkempi määrittäminen vaatisi tarkempia tutkimuksia.

Kuva 4. Lappio on pystyssä pienessä ja pyöreässä kuopassa. Kuvattu länteen.

Kuva 5. Pienemmässä kuopassa havaittiin tumma, noensekaisen hiekan kerros punertavan hiekan alla.

Kuva 6. Lapio on pystyssä toisessa, soikeahkossa kuopassa. Kuvattu itään.

Kartta 9. Kohteen 1 sijainti. Harmaalla symbolilla merkitty soikean kuopan sijainti. Hankealueen rajausta sinisellä. MK 1: 3000.

Muu kulttuuriperintökohde

2. Tuomenoja

Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde

Muinaisjäännösstatus: muu kulttuuriperintökohde

Muinaisjäännöstyyppi: kivrakenteet, rajamerkit

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6742797 E 342803 z 126 m mpy

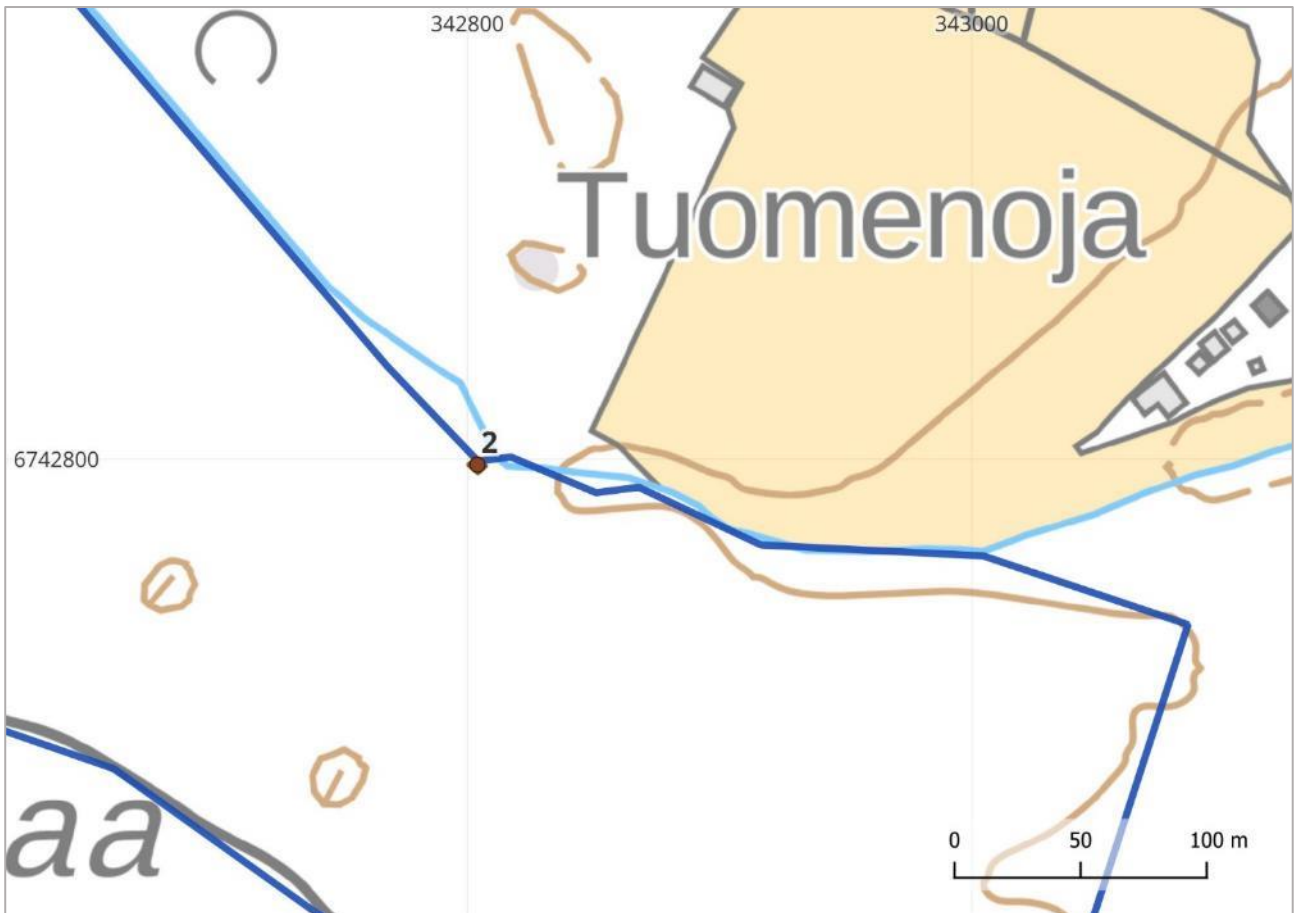
Koordinaattiselite: kiinteistörajan taitepiste

Inventointihavainnot 2024:

Tuomenojan tilan länsipuolisella metsäalueella sijaitsee rajamerkki. Merkissä on neliönmuotoinen perustus, jonka koko on noin 1 x 1 metriä. Keskellä on noin 35 cm korkea viisarikivi, johon on hakattu numero 28. Paikalla on kulkenut Heinon ja Eerolan tilojen raja, joka näkyy ainakin vuoden 1842 pitäjänkartassa. Paikalla kulkee jonkinlainen viiva myös toimeenpanokartassa, mutta ei mitään selkeää kylien rajaa. Rajamerkki on yhä käytössä olevalla kiinteistörajalla.

Kuva 7. Rajamerkki sijaitsee avoimessa kuusimetsikössä. Kuvattu koilliseen.

Kartta 10. Kohteen 2 sijainti. Hankealueen rajaus sinisellä. MK 1:3000.

Lähteet

Tutkimusraportit:

- Erä-Esko, Aarni 1951. Lopen pitäjän rautakautiset muinaisjäännökset. Kertomus inventointimatkasta, jonka Aarni Erä-Esko suoritti Hämeen Heimoliiton stipendiaattina vuonna 1950.
- Jussila, Timo 2001. Lopen esihistoriallisten muinaisjäännösten inventointi v. 2000. Mikroliitti Oy.
- Laulumaa, Vesa 2008. Arkeologinen inventointi Hikiä- Forssa 400 + 110 kV:n voimajohtohankkeen alueella. Museovirasto.
- Saukkonen, Jyri. 1987. Lopen muinaisjäännökset- luettelo vuodelta 1982. Museovirasto.

Digitaaliset lähteet:

- Kulttuuriympäristön palveluikkuna:
<https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>

Kartat:

Kansallisarkisto:

- Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ia.* Pitäjänkartasto. 2131 01 Ia.* -/- - _1 Loppi (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 9.5.2024. (v. 1842)
- Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ia.* Pitäjänkartasto. 2042 03 Ia.* -/- - _1 Loppi (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 9.5.2024.
- Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. MHA U Uudistuskartat ja -asiakirjat. H HÄMEEN LÄÄNI. Loppi. H48:7/1-2 Vojakkala; Kartta ja selitys osasta niittyjä ja metsämaita (1741-1741). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 9.5.2024.
- Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ib.* Senaatin kartasto. XII 25 [Tammela] (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 9.5.2024.

Maanmittauslaitos:

- Separat förrättningskarta, storskifte, Vojakala by
- Separat förrättningskarta, kartdel E, storskifte, Eerola 11:0
- Separat förrättningskarta, kartdel a-d, storskifte, Häino 9, Terfwalambi 10

Vanhat painetut kartat- latauspalvelu:

- 2131 01 Lietsa, v. 1959